

„fölerhettem volna akár az égig”

Fecske Csaba: *Hiteles nyomat*

Arad, 2023, Irodalmi Jelen Könyvek

Az élet folyton trükközik velünk. Új lapokat oszt, kérdőjeleket rajzol, átírja a terveket, kibillentli a ritmust, eldobja, kiveti a megszokottat... Most éppen havat hozott az április. És kiemelten magas gázszámlát. Miközben a gólyáim a fészükben dideregnek. Értetlenkedő tekintettel bámulják az erős szél által felkavart hó-pelyheket. Nem erre számítottak. Ahogy mi sem.

Ezt a szokatlan, „másféle világot” próbálja körülírni legújabb kötetének verseiben Fecske Csaba is, aki ismét új lapokat kapott a sorstól. Szinte minden átrajzoló-dott körülötte. Már nem ugyanazok ülnek a kártyaasztalnál, és a kártyaasztal sem ugyanaz. Az elmúlt évek elrabolták mellőle a régi játszótársakat, a múltba igazító kapaszkodókat. Elhunytak a szülők, eltűntek a barátok, és elvesztette a legkedvesebbet: a feleségét is. Csapdahelyzet. „Nem tudom hogy jutottam idáig / a sorsnak milyen kártyalapja van / ha minden parti kilátástalan” – írja a kötet szomorú hangvételű záró versében (*Ha minden parti*). Van olyan pont az ember életében, ahonnan már nincs miért előre nézni. Mert ami meghatározó, mind mögötte van. Új forogatókönyvre van szükség. A kötet címadó versében ezt így fogalmazza meg a költő: „el semmi sem múlik csak ottmarad / mögötte annak amit kergetett” (*Hiteles nyomat*). A keserű hangvétel érthető, hiszen már semmi sem ugyanaz, mint amiből fölépítette az életét. A legszűkebb környezet sem. Minden elfogyott. Csak a veszteségek emeltek gátakat, torlaszokat. Átíródott a napi rutin is: elmaradnak a régi, megszokott kocsmázások, s már versei sem a Gesztenyés utcai tömbház 4. emeleti

szobájában születnek. De ha el kellett is válnia Miskolctól, a város belőle nem költözött ki. Ahogy végigkíséri életét a szülőfalu emléke is: „mi tagadás / máig kilát-szik belőlem Szögliget” – írja vallomásában (*Kilát-szik belőlem*).

A költözés nem csupán lezárása valaminek, de újrainítás is. Egyrészt mögé látunk a történeteknek, másrészt egy új szempont, egy másik szemszög válik érvényessé. Fecske Csaba ezt többször is átélni kényszerült: „amint az utolsó bútort is kivitték / előbújtak a falból a szegek / mintha mindennek csak a hült helye volna már / világítottak fehéren a képhelyek / [...] / nézted csak nézted az üres szobát / vele minden hogy kiüresedett / a kályhacső helyén a kormos nyílás / semmibe meredő szemüreg” (*Költözés*). A visszatekintés kényszere tehát nem kizárólag az életkorból adódik. Bennünk munkál az mindig, csak kell valami, ami felpizkálja az érdeklődést. A költözés kétségkívül ilyen alkalom. Lehetőség a múlttal való szembenézésre, a leltárkészítésre, az elszámolásra. Ezért fontos az emlékek nyilvántartása, a jelenig vezető stációk felidézése. Nem új keletű elképzelés ez Fecske Csabánál, hiszen legutóbbi kötete – az *Árnyúzó élet* – is hangsúlyosan erre épül.

A számvetést belső kényszer diktálja. Különös jelentősége van ennek akkor, amikor személyes sorsában kényszerül szembesülni a lét véges voltával. A Fecske Csaba által megtett út meglehetősen rögzös, akadályokkal és szakadékokkal tarkított. Adódtak bőven veszélyes és válságos pillanatok. Erre utal a *Nem tehetjük* című versében is: „miféle út ez miféle út / folyton kicsúszik alólam”. Az elmúlást

előrevetítő gondolat épp ezért már régtől fogva jelen van költészetében. Persze a visszatekintés magában rejtje a bizonytalanságot is. Az életnek nem minden pillanata dokumentálódik. Az emlékezés pedig gyakran átszínezi a múltat: „mindig minden megszépül utólag / összebékül az árnyék a fénnel / az emlékezet nem törődik a ténnyel / féligkész történet az évek kilógnak // belőle mint tekerőgőz drótok / az ócska szerkezetből” (*Nem tehetjük*). Nem hamisítás ez, csupán újraélése mindannak, ami fontosnak bizonyult. Ezek azok a dolgok, amik megtartják az embert, s amik értelmet adnak a következő pillanatnak is: „ami nem is volt most szépen pótolom / [...] ami félrecsúszott visszátólom” (*Töredékek*). Így csúszkál a költő térben és időben a valóság és a képzelet bójái közt, ahová „sosemvolt s elmúlt történeteket / sodor az idő árapálya” (*Korcsolyapálya*).

Fölbukkannak a gyermekkori emlékei, a bohém ifjúság szerelmes pillanatai, megidéződnek a szülők, a nagyszülők, a háború poklát megjárt nagybácsi, a sors- és kortársak, a barátok csakúgy, mint az elmagányosodás, az illúzióvesztés stációi. Boldogságpillanatok keverednek a teljes rezignáltsággal. Szarkasztikus humor és keserű valóság ötvöződik Fecske Csaba írásaiban. S mert ezúttal nincs a gyűjtemény tematikus ciklusokra bontva, gyakorlatilag egyszerre zúdul az olvasóra minden.

A szerelmes kamasz vallomásai mellett újra találkozhat a közönség a romantikára építő átiratokkal (*Anyegin elkallódott levele*), a szerelmi zuhanásokkal, a lélekmélyi szenvedésekkel, a sérülékenységgel s a csalódás – a megcsalás – szívet-lelket tépő pillanataival: „nem magyarázkodtál dacos némaságot / vágtd az arcomba szenvedj ha tudsz / ki ne tudna az élet mintha csak erre volna jó / ki volt a tettes ki az áldozat nem számít már / ülünk némán életünk romjai fölött / minden perc tovább tart a kelleténél / nehéz ilyenkor elviselni magunkat / és a másikat az ide-

gent / mert nem az jött haza este aki elment itthonról / vagy nem az ment el reggel akit ismerni véltem / aki valaha engem szeretett” (*Nem az jött haza*). Mintegy ellentételezésként beválogatott a szerző néhány erotikus darabot is a gyűjteménybe, tovább színesítve ezzel a palettát. A hangsúly azonban mégsem ezen a lírai kalandozáson van, hanem azokon az alkotásokon, amelyek a mindennapok pillanatait ragadják meg: „létezem hiszen fizetem az adót / és rubrikákba írák nevemet / este mindig megnézem a Híradót / dühömben olykor káromkodom egyet / összekuszálom az álmod és valót / nem vagyok képes megölni egy legyet” (*Hétköznapi strófák*). A valóság olyan rajzolatai bontakoznak ki, amelyek nemegyszer torokszorító gyötrelmekről szólnak kíméletlen őszinteséggel: „talán látszat ez s nem életem / valami silány reprodukció // egy ágyban alszik a kék és a kék / más éli sorsom s én nem létezem / ha álom volna csak az lenne jó” (*Mutáló őszi nap*).

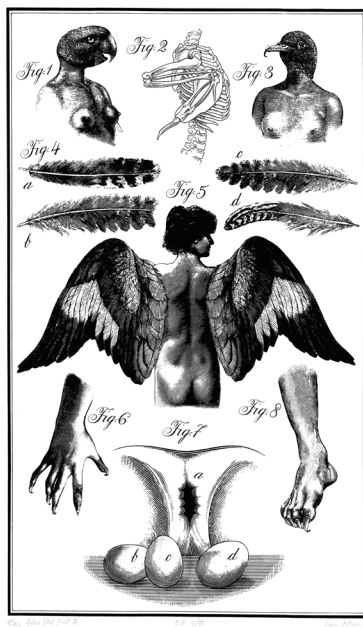
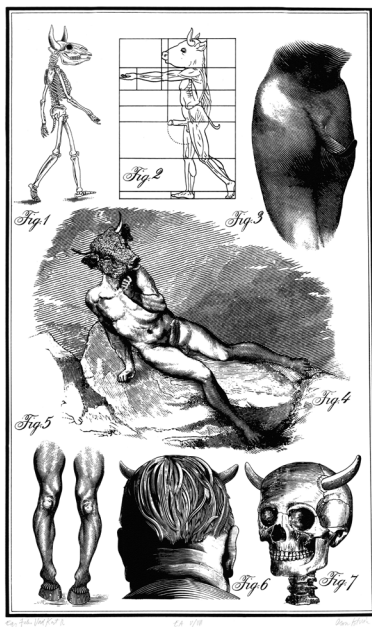
A múlt tragédiáival való szembenézés adja a kötet írásainak legmarkánsabb részét. Különös, kibeszéletlen fájdalomról tanúskodik a *Mi lesz veled* című vallomás: „ma rád gondoltam nemlétezőm / szőke voltál és kék szemű / mint nővéred és bátyád / akik mit se tudnak rólad / nem hallották oázásodat / cérnavékony hangodat / mely cafatokká tépi az éjszakát / [...] felnőtt vagy (lehetnél) már / múlik megkezdetlen időd miként / az én valóságosabb időm / elmúltam hatvanéves – / mi lesz majd veled nélkülem / hová leszel ha az én agyam is kivet magából”. Fájdalmas hangsúlyt kap a költőbarát – Szabó Bogár Imre – emlékére írt búcsúvers, amelyben utolsó találkozásukat eleveníti fel: „egy mást kerülgető szavaink vége kibomlott / mint az elnyútt pulóver ujj / erőnkéből már nem telt többre / de nekirugaszkodtunk újra meg újra / [...] / a szívünk mint a söröző ajtaja nyitva / beleröppen öröm lepkéje bánat darazsa / és lesz egy pillanat mely éppúgy elillan / mint a többi de el nem múlik soha” (*Búcsú egy baráttól*). Az

emlékek a megmaradás zálogai. Az idő szorításában élve meg kell becsülnünk ezeket a kötődéseket. És megosztani, amíg nem késő! Erre figyelmeztet a *Nincs kinek* című alkotás zárószakasza is: „azt mondanám / amit még sohasé mondtam de ki kellett / volna mondani rég // mégse mondom mert már nincs kinek”.

Vallomásos lírájának legszebb darabjait gyűjtötte egybe Fecske Csaba, hogy összekössön múltat és jelent. Nem titkolja, hogy olykor „belenyúl” a történetbe: „vágyból emlékekből faraglak ki magamnak” (*Korareggeli séta*). A kártyaasztalnál azonban nem ő az osztó. Csalni sem tud. Legfeljebb

az idővel játszhat: összegereblyézheti a múltat a jelenel, az ábrándokat a valósággal, mert – mint azt *Töredékek* című versében találóan megfogalmazza – „az emlékek rólád és más / szerelmeimről mint húst a csontok / tartják össze életem”. S bár a fájdalom, a hiányérzet szinte végigkíséri a kötet darabjait – megállapítva a tagadhatatlant: „nincs ami lehetne még” (*Ami lehetne még*) –, mégis ott lapul mögötte valami fanyar humor, ami az avasi lakótelep panelrengetegéből nézve egészen más színt adott az életnek: „itt laktam több mint negyven / évig fölérhettem volna akár az égig” (*Búcsú a IV/1-től*).

Oláh András

OLÁH ANDRÁS (1959) költő, drámaíró. Mátészalkán él. Legutóbbi kötete: *Fagyponat alatt* (2020).